

บททวน : บทที่ ๒ คดีเลือกตั้ง

คดีเลือกตั้งแบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภท ได้แก่ คดีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คดีเลือกสมาชิกวุฒิสภา และคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และคดีเลือกตั้งทั้งสามประเภทคดีจะแยกย่อยออกได้เป็น ๒ ลักษณะได้แก่ คดีเกี่ยวกับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือที่เรียกกันว่าคดีคุณสมบัติ กับคดีเพิกถอนสิทธิฯ และสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือที่เรียกกันว่า คดีใบส้ม ใบเหลือง ใบแดง ซึ่งในบทนี้จะกล่าวถึงเฉพาะคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและคดีที่เกี่ยวกับการเลือกสมาชิกวุฒิสภาเท่านั้น

๑. คดีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๑.๑ คดีเกี่ยวกับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มี ๓ ประเภทคดี ได้แก่

๑) **คดีขอให้เพิ่มชื่อ** เป็นกรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง (ซึ่งมีหน้าที่รับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต) หรือคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ซึ่งมีหน้าที่รับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ) ไม่รับสมัครผู้ใด หรือไม่ประกาศรายชื่อผู้ใดเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้สมัครนั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาขอให้เพิ่มชื่อตนเป็นผู้สมัครในประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง อันเป็นการดำเนินการตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๙ และมาตรา ๕๙

๒) **คดีขอให้ถอนชื่อ** เป็นกรณีก่อนวันเลือกตั้ง หากผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง (กรณีการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต) หรือคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กรณีการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ) ตรวจสอบพบว่าผู้สมัครผู้ใดที่ประกาศรายชื่อเป็นผู้สมัครแล้ว แท้ที่จริงไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้ง แล้วแต่กรณี จะถอนชื่อผู้สมัครออกจากประกาศรายชื่อเองไม่ได้ ต้องยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาให้ถอนชื่อผู้สมัครผู้นั้นออกจากประกาศรายชื่อผู้สมัคร อันเป็นการดำเนินการตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๒ และมาตรา ๖๑

๓) **คดีอุทธรณ์คำสั่งคณะกรรมการคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ให้ถอนการรับสมัคร** เป็นกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้สมัครผู้ใดเห็นว่า ผู้มีชื่อในประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามบุคคลนั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ประกาศรายชื่อผู้สมัคร ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำวินิจฉัยให้ถอนการรับสมัคร ผู้สมัครที่ถูกถอนการรับสมัครมีสิทธิยื่นอุทธรณ์คำวินิจฉัยดังกล่าวต่อศาลฎีกาได้ ตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๑ และมาตรา ๖๐

ข้อสังเกตเกี่ยวกับคดีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

คดีเกี่ยวกับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีความเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๗ (๑) ถึง (๔) และ

มาตรา ๔๘ (๑) ถึง (๑๘) และพ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๑ (๑) ถึง (๔) และมาตรา ๔๒ (๑) ถึง (๒๑)

ก. คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๗ มีข้อสังเกตในมาตรา ๙๗ (๔) (ก) ที่บัญญัติว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ต้องมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง”

ข้อสังเกตคือมีคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๒๐/๒๕๖๒ วินิจฉัยว่า ผู้สมัครนำทะเบียนบ้านกลางมาใช้อ้างว่า มีชื่อในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเพื่อใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา ๙๗ (๔) ก. ไม่ได้ เพราะทะเบียนบ้านกลางเป็นเพียงทะเบียนซึ่งผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนดให้จัดทำขึ้นสำหรับลงรายการบุคคลที่ไม่อาจมีชื่อในทะเบียนบ้านใด ตามพ.ร.บ.การทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔

ข. ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๑) ถึง (๑๘) และพ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๒ (๑) - (๒๑) ถ้อยคำในตวับทคล้ายกัน แต่และพ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔๒ นำความในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ บางมาตราไปขยายความเป็นหลายมาตรา ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะตวับทรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๙๘ บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” มาตรานี้มี ๑๘ อนุมาตรา มีข้อสังเกตบางอนุมาตรา ดังนี้

มาตรา ๙๘ (๒) “เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต”

ข้อสังเกตคือ เพียงถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ไม่ถือว่าล้มละลายต้องห้าม เพราะกฎหมายใช้คำว่า “เป็นบุคคลล้มละลาย” หมายความว่า ต้องมีคำพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว ตามพ.ร.บ.ล้มละลาย พ.ศ. ๒๔๘๓ มาตรา ๖๑ วรรคหนึ่ง (เทียบ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๒๐/๒๕๖๒) ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ตกเป็นบุคคลล้มละลาย แม้จะยังมิได้ประกาศคำสั่งในราชกิจจานุเบกษา ก็ต้องถือว่าเป็นบุคคลล้มละลาย (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๓๔/๒๕๖๒) หรือแม้อยู่ระหว่างอุทธรณ์คำพิพากษาที่ให้ตกเป็นบุคคลล้มละลาย ก็ถือว่าล้มละลายต้องห้าม (เทียบ คำสั่งศาลฎีกาที่ ๔๘/๒๕๔๘)

หมายเหตุ

๑) คดีเกี่ยวกับสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หากเป็นคดีที่เกิดขึ้นก่อนพ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มีผลใช้บังคับ ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งจะชี้ขาดตัดสินคดีในรูปคำสั่งศาลฎีกา แต่ภายหลังพ.ร.ป.ดังกล่าวมีผลใช้บังคับ ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งทำในรูปคำพิพากษาศาลฎีกา

๒) คดีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งในปี ๒๕๖๖ คำวินิจฉัยของศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งที่กล่าวถึงคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะอ้างทั้งตวับทรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๗ และมาตรา ๙๘ กับพ.ร.ป.

ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๑ และมาตรา ๔๒ ส่วนคดีก่อนหน้านี้ จะกล่าวถึงเฉพาะตัวบทรัฐธรรมนูญเท่านั้น

มาตรา ๙๘ (๓) “เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ”

เดิมศาลฎีกาเคยมีคำสั่งศาลฎีกาที่ **ลต. สสข ๒๔/๒๕๖๖** วินิจฉัยว่า เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญมาตรานี้ เพื่อมิให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบในการเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครที่มีสื่ออยู่ในมือ ย่อมได้เปรียบผู้สมัครอื่น การมีหุ้นจำนวนมาก มูลค่าเล็กน้อย ไม่อาจสั่งการหรือครอบงำการดำเนินงาน ไม่เป็นลักษณะต้องห้าม

แต่ต่อมามี**คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๖๗** (กรณีขอให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดสมาชิกภาพ เพราะเหตุมีลักษณะต้องห้าม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๓) ประกอบมาตรา ๑๐๑ (๖)) ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า **รัฐธรรมนูญไม่ได้ระบุว่าการเข้าถือหุ้นในบริษัทที่ต้องห้ามจะต้องถือหุ้นจำนวนเท่าใด และไม่ได้ระบุว่า จะต้องมิอำนาจบริหารงานหรือครอบงำกิจการหรือไม่** ฉะนั้น การถือหุ้นเพียงหุ้นเดียวเป็นการถือหุ้นตามความหมายในรัฐธรรมนูญแล้ว แม้ผู้ถือหุ้นจะไม่มีอำนาจบริหารหรือครอบงำกิจการก็ตาม

เนื่องจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวเป็นการตีความตัวบทรัฐธรรมนูญ คดีที่ขึ้นสู่ศาลฎีกา แผนกคดีเลือกตั้งในช่วงหลัง ศาลฎีกาจึงเปลี่ยนแนวคำวินิจฉัยเป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ **ลต สว ๑๖๓ /๒๕๖๗ ๓๐๐/๒๕๖๗ และ ๓๐๑/๒๕๖๗**)

นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตว่า การเป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ ตามมาตรานี้**ไม่คำนึงว่าสื่อั้นตีพิมพ์หรือเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการเมืองหรือไม่** (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ **๑๑๐๙/๒๕๖๒**) และศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำวินิจฉัยที่ ๑๘ ถึง ๑๙/๒๕๖๓ และ ๒๐/๒๕๖๓ (กรณีขอให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดสมาชิกภาพเพราะเหตุมีลักษณะต้องห้าม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๓) ประกอบมาตรา ๑๐๑ (๖)) วางหลักว่า การเป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชน **ต้องมีการประกอบกิจการจริงด้วย**

ส่วนปัญหาว่า ประกอบกิจการจริงหรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญให้ดูจากเอกสาร ๓ ฉบับ ได้แก่ (๑) แบบ สสข.๑ (แบบแสดงรายการเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจของห้างหุ้นส่วนบริษัทตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ ฉบับที่ ๘๓ (พ.ศ.๒๕๑๕) ที่ยื่นต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท) (๒) แบบ ส.บข.๓ (แบบนำส่งงบการเงิน) และ (๓) หมายเหตุประกอบงบการเงิน ซึ่งจะระบุว่า บริษัทหรือห้างฯ นั้นประกอบกิจการใดตามความเป็นจริง ซึ่งศาลฎีกาก็ได้นำหลักการนี้มาเป็นแนวทางในคำพิพากษาศาลฎีกาคดีตามคำสั่งศาลฎีกาที่ **ลต สสร ๔๑/๒๕๖๖**

กรณีตามอนุमतรานี้ มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่น่าสนใจอีกเช่น

คำสั่งศาลฎีกาที่ ลต สสข ๓๖/๒๕๖๖ บริษัท พ. จำกัด ประกอบกิจการเป็นออร์กาไนเซอร์รับจัดงานอีเวนต์ ลักษณะการประกอบธุรกิจแตกต่างจากกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ ที่มีลักษณะเป็นสื่อกลางในการนำสารไปสู่มวลชนโดยไม่ได้กำหนดเป้าหมายไว้ชัดเจน เพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือสื่อความหมายให้ประชาชนทราบโดยทั่วไป ส่วนที่บริษัท พ. จำกัด มีการใช้แอปพลิเคชันไลน์ เฟซบุ๊ก เว็บไซต์ เห็นได้ว่า เป็นการใช้สื่อออนไลน์เพื่อประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์กิจการของตนซึ่งบุคคลธรรมดาทั่วไปก็มีและใช้แอปพลิเคชันดังกล่าวได้ ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า บริษัท พ. มิได้ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๓) และพ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๒ (๓)

ข้อสังเกต คำสั่งศาลฎีกาคัดนี้ เป็นการอธิบายความหมายของคำว่า “สื่อมวลชน” ซึ่งเป็นไปตามความเห็นบรรดาอาจารย์ด้านวารสารศาสตร์และสื่อมวลชนที่มาเบิกความต่อศาลในหลายๆคดี คือ (๑) มีลักษณะเป็นสื่อกลางในการนำสารไปสู่มวลชนโดยไม่ได้กำหนดเป้าหมายไว้ชัดเจน (๒) เพื่อประโยชน์สาธารณะ และ (๓) สื่อความหมายให้ประชาชนทราบโดยทั่วไป

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา สนามใหญ่ วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๖

คำถาม นายหนึ่งและนายสองต่างสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งประจำจังหวัดหนึ่ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดดังกล่าวประกาศรายชื่อนายหนึ่งและนายสองเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ต่อมาเมื่อมีการตรวจสอบแล้วเห็นว่า นายหนึ่งและนายสองไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากนายหนึ่งเป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนจำกัดเอ็นเตอร์เทนเมนท์ ส่วนนายสองถือหุ้นของบริษัทโฮลดิ้ง จำกัด ซึ่งประกอบกิจการสถานีวิทย์โทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง อันเป็นการสื่อสารมวลชนใดๆ

ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ห้างหุ้นส่วนจำกัดเอ็นเตอร์เทนเมนท์ ได้หยุดประกอบกิจการสถานีวิทย์โทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง และไม่มีรายได้จากการประกอบกิจการสื่อสารมวลชนใดๆ มาตั้งแต่ก่อนนายหนึ่งเข้าเป็นหุ้นส่วน เพราะไม่ได้รับการต่อใบอนุญาตจากคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ส่วนนายสองถือหุ้นของบริษัทโฮลดิ้ง จำกัด จำนวน ๑๐๐ หุ้น มูลค่า ๑,๐๐๐ บาท จากจำนวนหุ้นที่ชำระแล้วทั้งหมด ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ หุ้น โดยบริษัทโฮลดิ้ง จำกัด ประกอบกิจการให้คำปรึกษาบริหารงาน และเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทย่อยในเครือหลายบริษัท รวมทั้งเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทสื่อหนังสือพิมพ์ จำกัด บริษัทย่อยซึ่งประกอบกิจการหนังสือพิมพ์รายวัน อันเป็นกิจการหนังสือพิมพ์จำนวนร้อยละ ๙๐ ของจำนวนหุ้นของบริษัทสื่อหนังสือพิมพ์ จำกัด

ให้วินิจฉัยว่า นายหนึ่งและนายสองเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือไม่ เพราะเหตุใด

ธงคำตอบ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๘ บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ... (๓) เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ ” ดังนั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงต้องไม่เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ

สำหรับนายหนึ่ง เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าห้างหุ้นส่วนจำกัดเอ็นเตอร์เทนเมนท์ไม่ได้รับการต่อใบอนุญาตจากคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ และได้หยุดประกอบกิจการสถานีวิทย์โทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง รวมทั้งไม่มีรายได้จากการประกอบกิจการสื่อสารมวลชนใดๆ มาตั้งแต่ก่อนนายหนึ่งเข้าเป็นหุ้นส่วนแล้ว นายหนึ่งจึงมิได้เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ อันเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๘ (๓) (เทียบ คำสั่งศาลฎีกาที่ สด. สสข ๓๙/๒๕๖๖)

ส่วนนายสอง ข้อเท็จจริงปรากฏว่า บริษัทโฮลดิ้ง จำกัด ประกอบกิจการให้คำปรึกษา บริหารงาน และเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทย่อยในเครือหลายบริษัท รวมทั้งเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทหนังสือพิมพ์ จำกัด บริษัทย่อยซึ่งประกอบกิจการหนังสือพิมพ์รายวัน อันเป็นกิจการหนังสือพิมพ์ จำนวนร้อยละ ๙๐ ของจำนวนหุ้นของบริษัทหนังสือพิมพ์ จำกัด แสดงว่า บริษัทโฮลดิ้ง จำกัด มีความเกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการของบริษัทหนังสือพิมพ์ จำกัด ตามความเป็นจริง ย่อมถือได้ว่า กิจการของบริษัทโฮลดิ้ง จำกัด อยู่ในความหมายของคำว่า หนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๘ (๓) ด้วย แต่โดยที่บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล **มีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันมิให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอาศัยความได้เปรียบจากการเป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์หรือโทษแก่บุคคลในทางการเมือง การจำกัดสิทธิผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพราะเหตุเป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ จึงต้องตีความโดยเคร่งครัด ไม่เป็นเพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และต้องคำนึงถึงเจตนารมณ์ดังกล่าวด้วย** การที่นายสองถือหุ้นของบริษัทโฮลดิ้ง จำกัด จำนวน ๑๐๐ หุ้น มูลค่า ๑,๐๐๐ บาท จากจำนวนหุ้นที่ชำระแล้วทั้งหมด ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ หุ้น ถือว่าเป็นสัดส่วนที่น้อยมาก นายสองซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นเพียง ๑๐๐ หุ้น **ย่อมไม่มีอำนาจสั่งการให้บริษัทโฮลดิ้ง จำกัด เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่นายสองหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครอื่น เพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้งของนายสองตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญได้** นายสองจึงไม่เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๘ (๓) (เทียบ คำสั่งศาลฎีกาที่ ลต. สสข ๒๔/๒๕๖๖)

หมายเหตุ

หากเป็นข้อสอบในปัจจุบัน กรณีของนายสอง ธงคำตอบน่าจะต้องเป็นไปตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๖๗ และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ลต. สว ๑๖๓ /๒๕๖๗ ๓๐๐/๒๕๖๗ และ ๓๐๑/๒๕๖๗

มาตรา ๙๘ (๔) “ เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๙๖ (๑) (๒) หรือ (๔) ”

มีข้อสังเกตในมาตรา ๙๖ (๒) ที่ว่า “อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่”

การถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง อาจเกิดจากหลายกรณีเช่น ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งหรือศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีเลือกตั้งมีคำพิพากษาว่า ผู้ถูกกล่าวหาทุจริตในการเลือกตั้ง (ในคดีใบแดง) และลงโทษโดยให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งด้วย หรือศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาว่า จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินหรือยื่นเท็จ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือรั่วรัยผิดปกติ และลงโทษโดยให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งด้วย หรือศาลฎีกามีคำพิพากษาว่า มีพฤติการณ์ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรงตามคำร้องและลงโทษกับให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งด้วย รวมทั้งกรณีศาลชั้นต้นในคดีอาญาที่จำเลยถูกฟ้องกระทำความผิดตามกฎหมายเลือกตั้ง พิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้องและลงโทษโดยให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งด้วย

ข้อสำคัญของอนุมาตรานี้ก็คือ แม้คำพิพากษาของศาลที่ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง**ยังไม่ถึงที่สุด** ก็ถือว่ามิ
ลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งแล้ว เพราะมาตรา ๙๖ (๒) ใช้ถ้อยคำว่า “ไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้ว
หรือไม่” (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑/๒๕๖๔ , คำสั่งศาลฎีกาที่ ลต สสข ๓๒/๒๕๖๖)

กรณีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง**ยังไม่ถึงที่สุด** เช่น

- ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาในคดีจึงใจไม่ยื่นบัญชีแสดง
รายการทรัพย์สินหรือยื่นเท็จ คดีความผิดตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือคดีร่ำรวยผิดปกติ และลงโทษโดยให้เพิกถอน
สิทธิเลือกตั้งด้วย คดีอยู่ระหว่างอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา หรือ

-ศาลชั้นต้นในคดีอาญาความผิดต่อกฎหมายเลือกตั้ง พิกษากว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้องและให้
เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งด้วย คดีอยู่ระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา

บุคคลที่ต้องคำพิพากษาให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งที่ยังไม่ถึงที่สุดดังกล่าวต้องห้ามมิให้สมัครรับเลือกตั้งตาม
อนุมาตรานี้

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา สนามจิว วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔

คำถาม ประเด็นที่ ๓ ศาลจังหวัดนครราชสีมาพิพากษาว่า นายนิติ ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงมหาดไทยและเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย ร่วมกับนายพิชัย กระทำความผิดฐานจัดเลี้ยงนักศึกษา
มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งเพื่อจูงใจให้ลงคะแนนสนับสนุนนายพิชัยให้ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วน
จังหวัด ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๖๕ (๔),
๑๒๖ วรรคสอง ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ ให้ลงโทษจำคุกคนละ ๒ ปี และให้เพิกถอนสิทธิ
เลือกตั้งของนายนิติและนายพิชัยมีกำหนดคนละ ๒๐ ปี ภายหลังศาลจังหวัดนครราชสีมาอ่านคำพิพากษาแล้ว มี
คำสั่งอนุญาตให้นายนิติและนายพิชัยได้รับอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวไปในระหว่างอุทธรณ์

ให้วินิจฉัยว่า สถานะความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของ
นายนิติได้รับผลกระทบหรือไม่ อย่างไร

ธงคำตอบ เมื่อนายนิติตกเป็นผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดียังไม่ถึงที่สุด ก็ต้องถือว่านายนิติขาด
คุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้เป็นรัฐมนตรี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๗) ความเป็นรัฐมนตรีของนาย
นิตีย่อมสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามมาตรา ๑๗๐ (๔)

การที่ศาลจังหวัดนครราชสีมาพิพากษาให้จำคุกนายนิติ แต่ในวันเดียวกันได้มีคำสั่งอนุญาตให้นายนิติ
ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวไปในระหว่างอุทธรณ์ จึงไม่ถือว่านายนิติเป็นบุคคลต้องถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล
หรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายอันจะเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๖ (๓)
แต่การที่ศาลจังหวัดนครราชสีมาพิพากษาให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของนายนิติมีกำหนด ๒๐ ปี ด้วย นายนิติจึง
เป็นบุคคลที่อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง**ไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดหรือไม่** ย่อมมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิ
เลือกตั้งทันที ตามมาตรา ๙๖ (๒) และเข้าลักษณะต้องห้ามของบุคคลในการสมัครรับเลือกตั้งเป็น
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๙๘ (๔) สมาชิกภาพความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายนิติจึงสิ้นสุด
ตามมาตรา ๑๐๑ (๖) โดยไม่ต้องรอให้มีคำพิพากษาอันถึงที่สุด (เทียบ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑/๒๕๖๔)

หมายเหตุ

รศ.คำตอบวรรคแรก เป็นปัญหาเกี่ยวกับความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงหรือไม่ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ ที่บัญญัติว่า “มาตรา ๑๗๐ ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ ... (๕) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๖๐” และมาตรา ๑๖๐ ที่บัญญัติว่า “มาตรา ๑๖๐ รัฐมนตรีต้อง ... (๗) ไม่เป็นผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้อันนั้นจะยังไม่ถึงที่สุด หรือมีการรอการลงโทษ เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท”

รศ.คำตอบวรรคสอง เป็นปัญหาเกี่ยวกับการสิ้นสุดสมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ ที่บัญญัติว่า “มาตรา ๑๐๑ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อ ... (๖) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๙๘” และมาตรา ๙๘ ที่บัญญัติว่า “มาตรา ๙๘ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ... (๔) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๙๖ (๑) (๒) หรือ (๔)” รวมทั้งมาตรา ๙๖ ที่บัญญัติว่า “มาตรา ๙๖ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ... (๒) อยู่ระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่ (๓) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย”

มาตรา ๙๘ (๕) “ อยู่ระหว่างถูกระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นการชั่วคราว หรือถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ”

การถูกระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งชั่วคราว ก็คือกรณีที่คณะกรรมการก.ก.ต.ให้ใบสั่งแก่ผู้สมัคร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๕

ส่วนการถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง อาจเกิดจากหลายกรณีเช่น ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งหรือศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีเลือกตั้งมีคำพิพากษาว่าผู้ถูกกล่าวหาทุจริตในการเลือกตั้ง (คดีใบแดง) และลงโทษโดยให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งด้วย หรือศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาว่า จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินหรือยื่นเท็จ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือร้ายแรงผิดปกติ และลงโทษโดยให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งด้วย หรือศาลฎีกามีคำพิพากษาว่า มีพฤติการณ์ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง และลงโทษให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งด้วย รวมทั้งศาลชั้นต้นในคดีอาญาที่จำเลยถูกฟ้องกระทำความผิดตามกฎหมายเลือกตั้ง พิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิด และลงโทษโดยให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งด้วย

นอกจากนี้การถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง แม้เป็นคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในคดียุบพรรค ก็ถือว่าเป็นลักษณะต้องห้ามสมัครรับเลือกตั้งตามอนุमतรานี้ด้วย และในชั้นนี้จะยกข้อต่อสู้ว่า คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไม่ชอบด้วยเหตุต่างๆไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๓๙/๒๕๖๒)

มาตรา ๙๘ (๖) “ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล”

ข้อสังเกตคือ ในกรณีที่ศาลชั้นต้นหรือศาลชั้นอุทธรณ์พิพากษาจำคุกและคดียังไม่ถึงที่สุด หากศาลอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา ไม่เป็นลักษณะต้องห้ามมาตรา ๙๘ (๖) เพราะไม่ได้ถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาลในวันสมัคร

เมื่อตัวบทใช้ถ้อยคำว่า ต้องคำพิพากษาให้จำคุก ย่อมต้องหมายความว่าโทษที่หนักกว่าโทษจำคุกคือ โทษประหารชีวิตด้วย (เทียบ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๒/๒๕๖๒ กรณีขอมีคำสั่งให้พ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุจำเลยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ประหารชีวิต) และเมื่อไม่มีคำว่า คดีถึงที่สุด แม้คดียังไม่ถึงที่สุดก็ต้องมีลักษณะต้องห้าม

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษานามใหญ่ ๒๕๖๕

คำถาม ประเด็นที่ ๑ ในการเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดหนึ่ง พรรคการเมือง ก. ส่งนายหนึ่งลงสมัครรับเลือกตั้ง ส่วนพรรคการเมือง ข. ส่งนายสองลงสมัครรับเลือกตั้ง นายเอ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคการเมือง ก. ขึ้นเวทีปราศรัยกล่าวพาดพิงนายสองว่าเป็นผู้มีประวัติต่างปร้อย ไม่เหมาะสมเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วันรุ่งขึ้นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคการเมือง ข. เข้าชื่อไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรเสนอคำร้องต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยสมาชิกภาพของนายเอ เนื่องจากก่อนนายเอได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยปัจจุบัน นายเอเคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลแขวงพระนครใต้ ให้ลงโทษจำคุก ๑ ปี ในความผิดฐานฉ้อโกง ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้ส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย นายเอยื่นคำโต้แย้งต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า หลังจากศาลแขวงพระนครใต้อ่านคำพิพากษา ตนได้ยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวระหว่างอุทธรณ์ ศาลแขวงพระนครใต้ส่งคำร้องไปให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาสั่ง ระหว่างรอฟังคำสั่งปล่อยตัวชั่วคราวของศาลอุทธรณ์ตนถูกคุมขังตามหมายของศาลแขวงพระนครใต้เพียง ๑ วัน ก็ได้รับอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวจากศาลอุทธรณ์ ต่อมาโจทก์กับตนตกลงกันได้และโจทก์ยื่นคำร้องขอถอนคำร้องทุกข์ก่อนคดีถึงที่สุด ศาลแขวงพระนครใต้มีคำสั่งให้จำหน่ายคดีชั่วคราว

ให้วินิจฉัยว่า สมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายเอสิ้นสุดลงแล้วหรือไม่ หากสมาชิกภาพของนายเอสิ้นสุดลง จะมีผลนับแต่วันใด

ธงคำตอบ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๖) บัญญัติให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหมายความว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาลในขณะที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สำหรับนายเอ แม้เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล แต่เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นก่อนนายเอจะได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้น สมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายเอจึงยังไม่สิ้นสุดลง (เทียบ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๒/๒๕๖๔)

หมายเหตุ กรณีตามคำถามเป็นเรื่องการดำเนินการเพื่อให้พ้นจากสมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยอ้างเหตุตามมาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๖) มิใช่เรื่องการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาลจึงต้องเกิดขึ้นในขณะที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มิใช่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนเข้าดำรงตำแหน่ง

มาตรา ๙๘ (๗) “เคยได้รับโทษจำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงสิบปีนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ”

มีข้อสังเกตคือ **ไม่ว่าจะเป็นโทษจำคุกในความผิดฐานใดก็เป็นลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๔๖ แต่ต้องเป็นโทษจำคุกจริง** เพราะตัวบทมีคำว่า “**พ้นโทษ**” (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๒๐/๒๕๖๒ , ๑๕๓๖/๒๕๖๒) **เว้นแต่เป็นโทษจำคุกในความผิดอันได้กระทำประมาทหรือลหุโทษ** แม้ต้องโทษจำคุกจริง ก็ไม่ถือว่าเป็นลักษณะต้องห้าม กรณีเคยรับโทษจำคุกจริงในคดีหมิ่นประมาท หากพ้นโทษมาแล้วยังไม่ถึงสิบปีนับถึงวันเลือกตั้ง ก็ต้องถือว่ามีความผิดต้องห้ามตามมาตรา ๑๔๖ เพราะมีข้อยกเว้นเฉพาะคดีความผิดอันได้กระทำโดยประมาทกับความผิดลหุโทษเท่านั้น

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา สนามใหญ่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๔

คำถาม พรรคให้โอกาสเป็นพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่อ ส่งนายเอกที่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก ๑ ปี ฐานทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย โดยนายเอกได้รับโทษจำคุกและพ้นโทษมาแล้ว ๑๐ ปี นับถึงวันเลือกตั้ง เป็นตัวแทนพรรคลงสมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และส่งนายโทที่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก ๒ ปี ฐานข่มขืนโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย โดยนายโทได้รับโทษจำคุกและพ้นโทษมาแล้ว ๕ ปี นับถึงวันเลือกตั้ง เป็นตัวแทนพรรคลงสมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ภายหลังการเลือกตั้งสิ้นสุดลง นายเอกได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งสูงสุดจำนวน ๒๐๐,๐๐๐ คะแนน แต่คะแนนเสียงที่ไม่เลือกผู้ใดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งนั้นมีจำนวน ๒๐๐,๑๐๐ คะแนน คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงจัดให้มีการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นขึ้นใหม่ พรรคให้โอกาสจึงส่งนายเอกเป็นตัวแทนพรรคลงสมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเช่นเดิม แต่ก่อนวันปิดรับสมัคร พรรคให้โอกาสขอเปลี่ยนตัวผู้สมัครจากนายเอกเป็นนายตรีที่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลต่างประเทศให้จำคุก ๕ ปี ในความผิดฐานนำเข้ายาเสพติดให้โทษ โดยนายตรีได้รับโทษและพ้นโทษมาแล้ว ๑๐ ปี นับถึงวันเลือกตั้ง เป็นตัวแทนพรรคลงสมัครรับเลือกตั้งแทนนายเอก

ให้วินิจฉัยว่า

(ก) นายเอก นายโท และนายตรี มีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งหรือไม่

(ข) คณะกรรมการการเลือกตั้งจะจัดการเลือกตั้งขึ้นใหม่ได้หรือไม่ และพรรคให้โอกาสมีสิทธิขอเปลี่ยนตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นนายตรีหรือไม่

คำตอบ

(ก) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๘ บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ... (๗) เคยได้รับโทษจำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงสิบปีนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ” เมื่อนายเอกซึ่งเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก ๑ ปี ฐานทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย โดยนายเอกได้รับโทษจำคุกและพ้นโทษมาแล้ว ๑๐ ปี นับถึงวันเลือกตั้ง นายเอกจึงมิใช่บุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ

นายโทที่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก ๒ ปี ฐานขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย อันเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท ซึ่งเข้าช้อยกเว้นตามบทบัญญัติมาตรา ๙๘ (๗) จึงมิใช่บุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเช่นกัน

ส่วนนายตรีที่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลต่างประเทศให้จำคุก ๕ ปี ในความผิดฐานนำเข้ายาเสพติดให้โทษ โดยนายตรีได้รับโทษจำคุกและพ้นโทษมาแล้วนั้น เมื่อมาตรา ๙๘ บัญญัติต่อไปว่า “... (๑๐) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดต่อกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดในความผิดฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้าส่งออก หรือผู้ค้า...” ซึ่งการตรากฎหมายอาญาของแต่ละประเทศกำหนดการกระทำที่เป็นความผิด องค์ประกอบของความผิด ฐานความผิด และเงื่อนไขการลงโทษไว้แตกต่างกัน โดยการกระทำอย่างเดียวกันกฎหมายของบางประเทศอาจกำหนดให้เป็นความผิด แต่กฎหมายของบางประเทศอาจไม่ได้กำหนดให้เป็นความผิดก็ได้ ทั้งหาตีความบทบัญญัติมาตรา ๙๘ (๑๐) ว่า “เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุด” หมายความว่ารวมถึงคำพิพากษาของศาลต่างประเทศด้วย ก็มีความหมายกว้างขวางครอบคลุมถึงคำพิพากษาอันถึงที่สุดในความผิดตามกฎหมายอื่นอีกหลายฉบับที่มาตรา ๙๘ (๑๐) ระบุ จะทำให้ขอบเขตการยอมรับอำนาจศาลของรัฐอื่นขยายออกไปอย่างกว้างขวางและขัดต่อหลักการต่างตอบแทนอันทำให้อธิปไตยทางศาลถูกระทบกระเทือนอย่างมีนัยสำคัญ นายตรีจึงมิใช่บุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งตามมาตรา ๙๘ (๑๐) (เทียบ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๖/๒๕๖๔) นายเอก นายโท และนายตรี จึงมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

(๗) เมื่อการเลือกตั้งสิ้นสุดลง นายเอกได้คะแนนเสียงเลือกตั้งสูงสุด แต่คะแนนเสียงที่ไม่เลือกผู้ใดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งนั้นมีจำนวนมากกว่าคะแนนเสียงที่นายเอกได้รับ จึงเป็นกรณีที่เขตเลือกตั้งที่ไม่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งรายใดได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งมากกว่าคะแนนเสียงที่ไม่เลือกผู้ใดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ได้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๒

ส่วนการที่พรรคให้โอกาสใหม่ส่งนายเอกซึ่งเป็นผู้สมัครเดิมเป็นตัวแทนพรรคลงสมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีขึ้นใหม่นั้น ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๒ ซึ่งห้ามมิให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเดิมทุกรายสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งที่จะจัดขึ้นใหม่ แต่การที่พรรคให้โอกาสขอเปลี่ยนตัวผู้สมัครจากนายเอกเป็นนายตรีก่อนวันปิดรับสมัครนั้น เมื่อมาตรา ๘๗ บัญญัติให้สิทธิพรรคให้โอกาสสามารถเปลี่ยนแปลงผู้สมัครได้เฉพาะกรณีสมัครรับเลือกตั้งถึงแก่ความตายหรือขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามเท่านั้น พรรคให้โอกาสจึงไม่อาจเปลี่ยนตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งจากนายเอกเป็นนายตรีได้

ข้อสอบอัยการผู้ช่วยฯ สนามใหญ่ ๒ มิถุนายน ๒๕๖๗

คำถาม นาย ก. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและคณะรวม ๘๐ คน ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร เข้าชื่อร้องขอต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรว่า นาย ส. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ พรรคการเมืองหนึ่ง เคยถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุก ๑ เดือน ฐานทำให้เสียทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๕๘ และได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาคดีดังกล่าวซึ่งพ้น

โทษมาแล้วก่อนวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นเวลา ๖ ปี ทำให้นาย ส. เป็นบุคคลที่มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อันเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนาย ส. สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประธานสภาผู้แทนราษฎรจึงส่งคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญรับคำร้องไว้พิจารณา นาย ส. ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาประเด็นที่หนึ่งว่า ผู้ร้องไม่มีอำนาจส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ เนื่องจากเป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งเท่านั้น และชี้แจงในประเด็นที่สองว่า เคยได้รับโทษจำคุกในคดีดังกล่าว แต่คดีดังกล่าวมิใช่ความผิดร้ายแรงหรือคดีทุจริต แต่เป็นความผิดอันยอมความได้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๖๑ และศาลลงโทษจำคุกไม่เกิน ๑ เดือน อันเป็นความผิดลหุโทษ ไม่เข้าเงื่อนไขที่จะทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องต้องสิ้นสุดลง

ให้วินิจฉัยว่า

(ก) คำสั่งรับคำร้องของศาลรัฐธรรมนูญชอบหรือไม่ และคำชี้แจงของผู้ถูกร้องในประเด็นที่หนึ่ง รับฟังได้หรือไม่

(ข) สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงหรือไม่ และคำชี้แจงในประเด็นที่สอง รับฟังได้หรือไม่

ธงคำตอบ

(ก) การที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน ๘๐ คน ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร เข้าชื่อร้องขอต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนาย ส. สิ้นสุดลง เนื่องจากเคยโทษจำคุกฐานทำให้เสียทรัพย์ พันโทมาแล้วก่อนวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นเวลา ๖ ปีนั้น เป็นกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรเข้าชื่อร้องขอต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลง เพราะเป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากเคยต้องโทษจำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงสิบปีนับถึงวันเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๗) ซึ่งการยื่นคำร้องดังกล่าวเป็นไปตามมาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่ ดังนั้น คำสั่งรับคำร้องของศาลรัฐธรรมนูญจึงชอบแล้ว

การที่ผู้ถูกร้องชี้แจงในประเด็นที่หนึ่งว่า ผู้ร้องไม่มีอำนาจส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ เนื่องจากเป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งเท่านั้น เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง และวรรคสี่ บัญญัติให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและคณะกรรมการการเลือกตั้งต่างมีสิทธิส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ คำชี้แจงของผู้ถูกร้องในประเด็นที่หนึ่งจึงรับฟังไม่ได้

(๗) เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องเคยได้รับโทษจำคุก ๑ เดือน ฐานทำให้เสียทรัพย์ และพ้นโทษมาแล้วก่อนวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นเวลา ๖ ปี ซึ่งยังไม่ถึงสิบปี นับถึงวันเลือกตั้ง ดังนั้น ผู้ถูกร้องจึงเป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๘ (๗) สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นสิ้นสุดลง ตามมาตรา ๑๐๑ (๖) การที่ผู้ถูกร้องชี้แจงประเด็นที่สองว่า ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๕๘ เป็นความผิดอันยอมความได้ตามมาตรา ๓๖๑ และศาลลงโทษจำคุกผู้ถูกร้องไม่เกิน ๑ เดือนนั้น เมื่อความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์มิใช่ความผิดลหุโทษ คำชี้แจงของผู้ถูกร้องในประเด็นที่สองจึงรับฟังไม่ได้

มาตรา ๙๘ (๘) “เคยถูกสั่งให้พ้นจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตหรือประพฤติมิชอบในวงราชการ”

ข้อสังเกต

(๑) แม้อยู่ระหว่างอุทธรณ์คำสั่งลงโทษ ก็ถือว่าเป็นลักษณะต้องห้าม เพราะคำสั่งลงโทษดังกล่าวเป็นคำสั่งทางปกครอง มีผลตราบเท่าที่ยังไม่มีการเพิกถอนหรือสิ้นผลโดยเงื่อนไขเวลาหรือโดยเหตุอื่น ตามมาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง แห่งพ.ร.บ.วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ และการอุทธรณ์ไม่มีผลเป็นการทุเลาการบังคับตามคำสั่ง ตามมาตรา ๔๔ วรรคสาม แห่งพ.ร.บ.วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๗๓/๒๕๖๒)

(๒) หากต่อมามีพ.ร.บ.ล้างมลทินฯ มีความหมายเพียงว่า ผู้ร้องไม่เคยถูกลงโทษทางวินัยเท่านั้น ไม่ได้หมายความว่าความประพฤติหรือการกระทำของผู้ร้องที่เป็นเหตุให้ถูกลงโทษทางวินัยถูกลบล้างไปด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๗๙/๒๕๖๒)

(๓) คำว่า ประพฤติมิชอบ ต้องเทียบเคียงบทนิยาม มาตรา ๓ แห่งพ.ร.บ. จัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งให้นิยามของคำว่า “ประพฤติมิชอบ” ว่าหมายความว่า “การกระทำที่ไม่ใช่ทุจริตต่อหน้าที่ แต่เป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดโดยอาศัยเหตุที่มีตำแหน่งหรือหน้าที่อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง หรือมติของคณะรัฐมนตรี ที่มุ่งหมายจะควบคุมดูแลการรับ การเก็บรักษา หรือการใช้เงินหรือทรัพย์สินของแผ่นดิน”

คำสั่งศาลฎีกาที่ ลต สสข ๔/๒๕๖๖ การที่ผู้ร้องเคยถูกสั่งให้พ้นจากตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลลงเปลือย ตามคำสั่งของผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ เนื่องจากละเลยไม่ปฏิบัติตามหรือปฏิบัติการไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ โดยละเว้นการปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการรับเงินฯ พ.ศ. ๒๕๕๑ และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุขององค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๘ อันเป็นระเบียบของทางราชการที่มุ่งหมายจะควบคุมดูแล การรับ การเก็บรักษา หรือการใช้เงินหรือทรัพย์สินของแผ่นดิน ถือได้ว่าผู้ร้องประพฤติมิชอบในวงราชการ ตามนิยามคำว่า “ประพฤติมิชอบ” ตามมาตรา ๓ แห่งพ.ร.บ. จัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ ผู้ร้องจึงมีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๘) และพ.ร.บ. ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๒ (๑๐)

มาตรา ๙๘ (๙) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล**อันถึงที่สุด**ให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะรื้อรายผิดปกติ หรือเคยต้องคำพิพากษา**อันถึงที่สุด**ให้ลงโทษจำคุก เพราะกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

ข้อสังเกตคือ ทั้งกรณีรื้อรายผิดปกติและกรณีต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกเพราะกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต **คำพิพากษาต้องถึงที่สุดแล้ว** จึงจะถือว่าเป็นลักษณะต้องห้าม หากคดีอยู่ระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา ยังไม่มีลักษณะต้องห้าม

มาตรา ๙๘ (๑๐) เคยต้องคำพิพากษา**อันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ** หรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดในความผิดฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้าส่งออก หรือผู้ค้า กฎหมายว่าด้วยการพนันในความผิดฐานเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในความผิดฐานฟอกเงิน

ข้อสังเกตคือ

(๑) หากคดียังไม่ถึงที่สุด ยังไม่เป็นลักษณะต้องห้าม และ

(๒) แม้รอการลงโทษ ไม่ได้รับโทษจริง ก็เป็นลักษณะต้องห้าม (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๔/๒๕๖๔ , ๕/๒๕๖๕ และคำสั่งศาลฎีกาที่ ลต สสช ๓๕/๒๕๖๖)

(๓) กระทำความผิดฐาน**มียาเสพติดให้โทษไว้ในครอบครอง(เพื่อเสพ)** ไม่เป็นลักษณะต้องห้าม และความผิดกฎหมายว่าด้วยการพนัน หากกระทำความผิดฐาน**เป็นผู้เล่น** ก็ไม่เป็นลักษณะต้องห้ามเช่นกัน

(๔) แม้ในเวลาต่อมาจะ**ได้รับการล้างมลทิน** ก็ถือว่าเป็นลักษณะต้องห้าม เพราะการล้างมลทินมีความหมายเพียงว่า ผู้นั้นไม่เคยถูกลงโทษจำคุกเท่านั้น ไม่ได้หมายความว่า ความประพฤติหรือการกระทำที่เป็นเหตุให้ศาลมีคำพิพากษานั้นถูกลบล้างไปด้วย (คำสั่งศาลฎีกาที่ ลต สสช ๓๓/๒๕๖๖)

(๕) คำพิพากษาที่ถึงที่สุดตามมาตรา ๙๘ (๑๐) ต้องเป็นคำพิพากษาของศาลไทย มิใช่คำพิพากษาของศาลต่างประเทศ (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๖/๒๕๖๔)

(๖) ศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ (๑๐) ที่มีถ้อยคำเหมือนกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๑๐) และพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๒ (๑๒) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง แม้ไม่มีกำหนดเวลาต้องห้ามมิให้ลงสมัครรับเลือกตั้ง หรือความผิดตามกฎหมายบางฉบับหรือบางลักษณะ**ไม่กำหนดฐานความผิดก็ตาม** เพราะเป็นมาตรการตรวจสอบ สกัด ป้องกัน และยับยั้งบุคคลที่มีประวัติเสื่อมเสียไม่ให้เข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมือง (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๑/๒๕๖๕)

ข้อสอบผู้ช่วยฯ สนามใหญ่ ๒๕๖๕

คำถาม ประเด็นที่ ๒ ในการเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดหนึ่ง พรรคการเมือง ก. ส่งนายหนึ่งลงสมัครรับเลือกตั้ง ส่วนพรรคการเมือง ข. ส่งนายสองลงสมัครรับเลือกตั้ง นายหนึ่งยื่นคำร้องขอให้

คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ถอนชื่อนายสองออกจากการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากนายสองเคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลแขวงพระนครเหนือ ให้ลงโทษจำคุก ๓ เดือน ในความผิดฐานเป็นเจ้ามือการพนันสลากกินรวบ นายสองยื่นคำคัดค้านต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งว่า ตนถูกศาลแขวงพระนครเหนือลงโทษจำคุก ๓ เดือน ในความผิดฐานเจ้ามือสลากกินรวบจริง แต่ศาลรอกการลงโทษจำคุก ไม่ได้ถูกจำคุกจริง และภายหลังที่ศาลมีคำพิพากษา ได้มีการประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัติล้างมลทินฯ พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นการลบล้างประวัติการกระทำความผิด ตนจึงไม่มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ให้วินิจฉัยว่า นายสองเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือไม่

ธงคำตอบ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๘ (๑๐) กำหนดลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หากเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน ในความผิดฐานเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก เมื่อปรากฏว่านายสองเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดของศาลแขวงพระนครเหนือว่ากระทำความผิดฐานเป็นเจ้ามือสลากกินรวบ แม้ว่าศาลจะรอกการลงโทษจำคุก นายสองก็เป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ส่วนการประกาศใช้พระราชบัญญัติล้างมลทินฯ พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นการลบล้างโทษว่ามิเคยถูกลงโทษจำคุกในความผิดนั้นเท่านั้น แต่ไม่มีผลเป็นการลบล้างการกระทำความผิดและคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ามีการกระทำความผิด (เทียบคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๔/๒๕๖๔)

มาตรา ๙๘ (๑๑) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำการอันเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง
ข้อสังเกตคือ หากคดียังไม่ถึงที่สุด ยังไม่ถึงว่ามีลักษณะต้องห้าม

มาตรา ๙๘ (๑๔) เป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงยังไม่เกินสองปี

ข้อสังเกตคือ มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๗/๒๕๖๔ วินิจฉัยว่า สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติชุดที่ผ่านมา ไม่ถือว่าเป็นบุคคลที่เป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภา เพราะรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ บทเฉพาะกาล มาตรา ๒๖๓ วรรคหนึ่ง เพียงแต่บัญญัติให้สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่แทนในระหว่างที่ยังไม่มีสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา มิได้หมายความว่าให้สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา

มาตรา ๙๘ (๑๕) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ

ข้อสังเกตคือ เคยมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕/๒๕๔๓ วินิจฉัยว่า **เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ** ต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้ (๑) ได้รับแต่งตั้งหรือได้รับเลือกตั้งตามกฎหมาย (๒) มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการหรือหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายและปฏิบัติงานประจำ (๓) อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐ และ (๔) มีเงินเดือนค่าจ้าง หรือค่าตอบแทนตามกฎหมาย ดังนั้น กรรมการการประถมศึกษาจังหวัด กรรมการสภามหาวิทยาลัยราช

ภัก อนุกรรมการข้าราชการตำรวจประจำจังหวัด (อ.ก.ตร.จังหวัด) ไม่ใช่เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ แต่ผู้พิพากษาสมทบเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ

มาตรา ๙๘ (๑๓) “อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง”

ข้อสังเกตคือ คำว่า ดำรงตำแหน่งทางการเมือง น่าจะหมายถึงตำแหน่งทางการเมือง ตามพ.ร.ป.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔

มาตรา ๙๘ (๑๔) “เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุตามมาตรา ๑๔๔ และมาตรา ๒๓๕ วรรคสาม”

ข้อสังเกต : การพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุตาม**มาตรา ๑๔๔** คือศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า มีพฤติการณ์เสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาหรือกรรมการมีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย ส่วนการพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุ**มาตรา ๒๓๕ วรรคสาม** คือต้องคำพิพากษาศาลฎีกาว่าฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง หรือต้องคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่า กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ ร่ำรวยผิดปกติ หรือจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินหรือยื่นเท็จ

๑.๒ คติเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้ง มี ๓ ประเภทคดี ได้แก่

๑) คติใบส้ม เป็นกรณีก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง มีหลักฐานอันควรเชื่อว่ามีผู้สมัครผู้ใดกระทำการอันเป็นเหตุให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครนั้นเป็นการชั่วคราวมีกำหนดเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่ง และในกรณีที่ผู้นั้นได้คะแนนอยู่ในลำดับที่จะได้รับการเลือกตั้ง ให้สั่งยกเลิกการเลือกตั้งและสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ คำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวเป็นที่ที่สุด และเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีคำสั่งดังกล่าวแล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อขอให้สั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้น ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๕ มาตรา ๒๒๖ และพ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓๒, ๑๓๘

คำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ให้ระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครนั้นเป็นการชั่วคราวมีกำหนดเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่ง มีผลประการสำคัญคือ ในกรณีที่ผู้นั้นได้คะแนนอยู่ในลำดับที่จะได้รับการเลือกตั้ง และคณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งยกเลิกการเลือกตั้งและสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ผู้นั้นจะไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งใหม่ และต้องเตรียมตัวไปต่อสู้คดีที่ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง เพราะคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องไปยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง เพื่อให้สั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นต่อไป

คติใบส้มที่น่าสนใจคือคดีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๒๐๙/๒๕๖๓ (ดูในเอกสารประกอบการบรรยาย)

๒) คติใบเหลือง เป็นกรณีเมื่อประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม แต่ไม่ได้ความชัดว่าเป็นการกระทำของผู้ได้รับเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งเพื่อวินิจฉัย ในกรณีที่ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งวินิจฉัยว่า การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งจะสั่งให้มีการเลือกตั้ง

ใหม่ในเขตเลือกตั้งนั้น และให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งจะเป็นอันสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ศาลวินิจฉัย ทั้งนี้ ตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓๓ เมื่อกรณีนี้ไม่ปรากฏชัดว่าการเลือกตั้งที่ไม่ได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมนั้น เป็นการกระทำของผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งหรือไม่ ผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งจึงยังมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งใหม่

คดีใบเหลืองที่น่าสนใจคือคดีตามคำพิพากษาฎีกาที่ ลต.สส.๕๘๕/๒๕๖๒ (ดูในเอกสารประกอบการบรรยาย)

๓) คดีใบแดง เป็นกรณีมีการดำเนินการโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งตามมาตรา ๒๒๕ คือให้ใบส้มแก่ผู้สมัครที่กระทำการอันเป็นเหตุให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมแล้ว หรือภายหลังประกาศผลการเลือกตั้ง มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครผู้นั้น ในกรณีที่ศาลฎีกาพิพากษาว่าบุคคลดังกล่าวกระทำความผิดตามที่ถูกร้อง ศาลฎีกาจะสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นเป็นเวลาสิบปี และสมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้นั้นต้องเป็นอันสิ้นสุดลง นับแต่วันหยุดปฏิบัติหน้าที่ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๕ มาตรา ๒๒๖ และพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓๘

คดีใบแดงน่าสนใจคือคดีตามคำพิพากษาฎีกาที่ ลต.สส. ๒๖/๒๕๖๘ (ดูในเอกสารประกอบการบรรยาย)

๒.คดีเลือกสมาชิกวุฒิสภา

คดีเลือกสมาชิกวุฒิสภา แบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภท คือคดีสิทธิสมัครรับเลือก คดีเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และคดีเกี่ยวกับดำเนินการในการเลือก

๒.๑ คดีสิทธิสมัครรับเลือก

คดีสิทธิสมัครรับเลือกเป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัคร **คุณสมบัติ**ของผู้สมัครรับเลือกสมาชิกวุฒิสภา เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ก. (๑)-(๔) และพ.ร.บ.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓ (๑)-(๔) และส่วน**ลักษณะต้องห้าม**ของผู้สมัครรับเลือกสมาชิกวุฒิสภา เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข. (๑) ถึง (๙) และพ.ร.บ.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๔ (๑) ถึง ๒๖ บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญและพ.ร.บ.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ จะคล้ายกัน เพียงแต่พ.ร.บ.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ จะนำบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญบางอนุมาตราไปขยายออกเป็นหลายอนุมาตรา

ลักษณะต้องห้ามตามบทบัญญัติดังกล่าวที่น่าสนใจ ได้แก่

๑) กรณีเป็น**บุคคลล้มละลาย**หรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข. (๑) + ๙๘ (๒)

คำพิพากษาฎีกาที่ ลต.สว.๙๕/๒๕๖๗ วันที่ผู้ร้องสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา ผู้ร้องเพียงแต่ถูกศาลล้มละลายกลางมี**คำสั่งพิทักษ์เด็ดขาด** ยังไม่ได้มีคำพิพากษาให้ล้มละลาย จึงไม่มีลักษณะต้องห้ามมิให้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา ตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๔ (๒)

๒) กรณีเป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใด ๆ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข. (๑) + ๙๘ (๓))

๓) กรณีเป็นบุพการี คู่สมรส หรือบุตรของผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาในคราวเดียวกัน ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข.ลักษณะต้องห้าม (๘) ซึ่งตรงกับพ.ร.ป. ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๔ (๒๕)

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ บัญญัติว่า “สมาชิกวุฒิสภาต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ ข. ลักษณะต้องห้าม ... (๘) เป็นบุพการี คู่สมรส หรือบุตรของผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาในคราวเดียวกัน หรือผู้ดำรงตำแหน่งในศาลรัฐธรรมนูญหรือในองค์กรอิสระ”

คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๓๘/๒๕๖๗ คดีนี้ ข้อเท็จจริงได้ความว่า ในวันที่ผู้ร้องสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาที่เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗ นาย พ. สามิผู้ร้องยังไม่ได้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา จึงไม่ใช่กรณีที่ผู้ร้องเป็นคู่สมรสของผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาในคราวเดียวกัน ผู้ร้องจึงไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๔ (๒๕) แห่งพ.ร.ป. ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ (ตรงกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข.ลักษณะต้องห้าม (๘)) การที่ผู้คัดค้านสั่งให้ลบชื่อผู้ร้องออกจากบัญชีรายชื่อผู้สมัคร เนื่องจากนาย พ. สามิของผู้ร้องได้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาที่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๗ โดยถือว่าการสมัครรับเลือกของผู้ร้องกับนาย พ. สามิผู้ร้องเป็นกรณีคู่สมรสของผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาในคราวเดียวกันนั้น ศาลฎีกาไม่เห็นพ้องด้วย

หมายเหตุ : คดีนี้ ภริยาสมัครก่อน สามิสมัครภายหลัง โดยสมัครคนละวันและคนละอำเภอ ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำทั้งสองอำเภอประกาศรายชื่อทั้งภริยาและสามิแล้ว แต่เมื่อตรวจพบข้อเท็จจริงดังกล่าว ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำทั้งสองอำเภอก็ได้สั่งลบชื่อทั้งภริยาและสามิ โดยอ้างเหตุต่างเป็นผู้สมัครที่มีคู่สมรสของผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาในคราวเดียวกัน ตามพ.ร.ป. ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๔ (๒๕) ภริยาไปยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาสั่งเพิ่มชื่อ ศาลฎีกาเห็นว่า ขณะที่ภริยาสมัคร สามิยังไม่ได้สมัคร ในขณะนั้นภริยาจึงยังไม่ได้อยู่ในฐานะเป็นผู้สมัครที่มีคู่สมรสของผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาในคราวเดียวกัน ต้องถือว่าภริยาไม่ได้มีลักษณะต้องห้าม ตามมาตรา ๑๔ (๒๕) แม้ต่อมาสามิมาสมัคร แต่เมื่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งสั่งลบชื่อ เท่ากับการสมัครไม่มีผลมาแต่แรก ศาลฎีกา จึงมีคำสั่งให้เพิ่มชื่อภริยา ส่วนสามิไม่ปรากฏว่าไปยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาสั่งเพิ่มชื่อด้วย น่าจะเป็นเพราะทราบดีว่าศาลฎีกาคงไม่สั่งให้เพิ่มชื่อ เพราะขณะที่สามิสมัคร ภริยาสมัครแล้ว สามิจึงอยู่ในฐานะเป็นผู้สมัครที่มีคู่สมรสของผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาในคราวเดียวกันแล้ว

ข้อสังเกต การเป็นบุพการี คู่สมรส หรือบุตรของผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้ดำรงตำแหน่งในศาลรัฐธรรมนูญ หรือในองค์กรอิสระ ยังถือเป็นลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา ตามมาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๘) ด้วย

๒.๒ คดีเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

คดีเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกสมาชิกวุฒิสภา มี ๒ ประเภท คือคดีเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งชั่วคราวหรือคดีใบส้ม อันเป็นคดีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๕ และคดีเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือคดีใบแดง อันเป็นคดีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๖ การเลือกสมาชิกวุฒิสภาไม่มีคดีใบเหลือง เพราะลักษณะของการเลือกสมาชิกวุฒิสภาที่มี ๓ ระดับ มีความเชื่อมโยงกัน ไม่เอื้อให้มีการเลือกใหม่ ในกรณีที่ปรากฏแน่ชัดว่าผู้สมัครที่ได้รับเลือกมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำที่ทำให้การเลือกไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมหรือไม่

๑) คดีเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งชั่วคราว (ใบส้ม) มีที่มา ๒ กรณี

กรณีแรก เป็นกรณีที่ความปรากฏในระหว่างการดำเนินการเลือกไม่ว่าระดับใดก่อนประกาศผลการเลือก ว่า ผู้สมัครผู้ใดขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้าม หรือสมัครมากกว่ากลุ่มหนึ่งหรือหนึ่งอำเภอ หรือแสดงข้อมูลในสมัครฯ อันเป็นเท็จ ให้ถือว่าผู้สมัครผู้นั้นกระทำการเพื่อให้การเลือกมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้นไว้เป็นการชั่วคราวเป็นเวลาไม่เกินหนึ่งปี ตามพ.ร.บ. ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม

กรณีที่สอง เป็นกรณีก่อนประกาศผลการเลือก ถ้ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า ผู้สมัครผู้ใดกระทำการใดหรือรู้เห็นกับการกระทำใดของบุคคลอื่น อันทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้นไว้เป็นการชั่วคราวเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี ตามพ.ร.บ. ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๖๐ วรรคหนึ่ง

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นการชั่วคราวทั้งสองกรณีแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องไปยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อสั่งให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้น

ตามพ.ร.บ. ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๐ วรรคท้าย และ มาตรา ๖๐ วรรคท้าย

ในการเลือกสมาชิกวุฒิสภาเมื่อปี ๒๕๖๗ ที่ผ่านมา มีคดีคณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นการชั่วคราวหรือให้ใบส้ม เพราะเหตุผู้สมัครผู้ใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม แล้วต่อมาภายหลังประกาศผลการเลือก คณะกรรมการการเลือกตั้งไปยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อสั่งให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้น ตามพ.ร.บ. ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๐ วรรคท้าย เป็นจำนวนมาก และเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งมายื่นคำร้องต่อศาลฎีกาขอให้มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ศาลฎีกามีคำสั่งให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งคือให้ใบแดงเกือบทุกคดี

๒) คดีเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือคดีใบแดง มี ๓ กรณี

กรณีแรก คณะกรรมการการเลือกตั้งลบชื่อออกจากบัญชีสำรอง เนื่องจากมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่ากระทำการหรือรู้เห็นเป็นใจด้วยการกระทำของบุคคลอื่นอันทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม หรือลาออกโดยเจตนาเพื่อให้บุคคลลำดับถัดลงไปได้รับเลื่อนขึ้นเป็นสมาชิกวุฒิสภา หรือบุคคลในลำดับถัดไปหรือบุคคลอื่นได้ให้หรือสัญญาว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่สมาชิกวุฒิสภาหรือบุคคลในบัญชีสำรองเพื่อลาออก (พ.ร.บ.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗)

กรณีเป็นเรื่องเกี่ยวกับผู้มีชื่อในบัญชีสำรอง

กรณีที่ ๒ มีการดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๕ และพ.ร.ป.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ (พ.ร.ป.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม กับ มาตรา ๖๐ วรรคสอง และรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๖)

กรณีนี้เป็นเรื่องที่มีการให้ใบสมัครมาก่อน แล้วมาขอให้ศาลให้ใบแดง

มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่น่าสนใจคือ

(๑) กรณีลงสมัครรับเลือกตั้งที่มีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม

(๑) ประกอบมาตรา ๙๘ (๗)

คำพิพากษาศาลฎีกา สว ๑๓/๒๕๖๔ ผู้คัดค้านเคยได้รับโทษจำคุกในความผิดฐานหมิ่นประมาท ซึ่งมีใช้ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ และพ้นโทษมายังไม่ถึงสิบปี นับถึงวันเลือกตั้งในระดับอำเภอ ผู้ร้องจึงมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา ตามพ.ร.ป.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๔ (๙) (หรือรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) ที่ว่า เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๙๘ (๗))

การที่ผู้คัดค้านซึ่งมีลักษณะต้องห้ามยื่นใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาโดยรับรองในบันทึกการให้ถ้อยคำของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา (สว. ๒) ว่าไม่มีลักษณะต้องห้ามใดๆ ตามกฎหมาย ย่อมถือได้ว่าผู้คัดค้านกระทำการเพื่อให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ตามพ.ร.ป.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๐ วรรคสาม อันเป็นเหตุให้ต้องเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้คัดค้าน ตามพ.ร.ป.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๐ วรรคสี่ และรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๖ พิพากษาให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้คัดค้าน เป็นระยะเวลา ๑๐ ปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษา

(๒) กรณีลงสมัครรับเลือกตั้งที่มีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม

(๑) ประกอบมาตรา ๙๘ (๑๐)

คำพิพากษาศาลฎีกา สว ๓๖/๒๕๖๔ ผู้คัดค้านเคยต้องคำพิพากษาศาลจังหวัดกำแพงเพชรว่า ร่วมกับพวกกระทำความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานเรียกรับทรัพย์สินสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบเพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่งไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยหน้าที่ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๔๙ ประกอบมาตรา ๘๓ ลงโทษจำคุกคนละ ๒ ปี ๖ เดือน ต่อมาศาลอุทธรณ์ภาค ๖ พิพากษาแก้เป็นว่า ให้ลงโทษปรับคนละ ๑๐,๐๐๐ บาท โทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้มีกำหนดคนละ ๒ ปี นอกจากที่แก้ให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น ผู้คัดค้านจึงมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา ตามพ.ร.ป.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๔ (๑๒) (หรือรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) ที่ว่า เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๙๘ (๑๐)) การที่ผู้คัดค้านซึ่งมีลักษณะต้องห้ามยื่นใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาโดยรับรองในบันทึกการให้ถ้อยคำของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา (สว. ๒) ว่าไม่มีลักษณะต้องห้ามใดๆ ตามกฎหมาย ย่อมถือได้ว่าผู้คัดค้านกระทำการเพื่อให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ตามพ.ร.ป.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๐ วรรคสาม อันเป็นเหตุให้ต้องเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้คัดค้าน ตามพ.ร.ป.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิก

วุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๐ วรรคสี่ และรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๖ พิจารณาให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้คัดค้าน เป็นระยะเวลา ๑๐ ปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษา

(๓) กรณีลงสมัครรับเลือกตั้งที่มีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๘) ที่บัญญัติว่า “เป็น**บุพการี คู่สมรส หรือบุตร**ของผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น **ผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาในคราวเดียวกัน** หรือผู้ดำรงตำแหน่งในศาลรัฐธรรมนูญหรือในองค์กรอิสระ”

คำพิพากษากฎีกา คดี ลต สว.๓๘/๒๕๖๘ กรณีลงสมัครรับเลือกโดยรู้อยู่แล้วว่ามีลักษณะต้องห้ามเพราะเหตุลงสมัครคราวเดียวกับภริยา คดี ลต สว.๒๙/๒๕๖๘, ๒๓/๒๕๖๘ กรณีสมัครรับเลือกโดยรู้อยู่แล้วว่ามีลักษณะต้องห้ามเพราะเหตุลงสมัครคราวเดียวกับสามี และคดี ลต สว.๓๗/๒๕๖๘ กรณีลงสมัครโดยรู้อยู่แล้วว่ามีลักษณะต้องห้ามเพราะเหตุลงสมัครคราวเดียวกับบุตรสาว ศาลฎีกามีคำสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งทุกคดี

กรณีที่ ๓ เมื่อคณะกรรมการประกาศผลการเลือกตามมาตรา ๔๒ วรรคสอง แล้ว ถ้ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำการอันเป็นการทุจริตในการเลือกหรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่น อันทำให้การเลือกมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อสั่งให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้น (พ.ร.ป.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๖๒ และรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๖)

กรณีนี้เป็นเรื่องปรากฏข้อเท็จจริงภายหลังประกาศผลการเลือก

๒.๓ คดีเกี่ยวกับการดำเนินการในการเลือก

เป็นกรณีตามพ.ร.ป.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๔ ที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้สมัครในระดับอำเภอ หรือผู้มีสิทธิเลือกในระดับจังหวัด หรือระดับประเทศเห็นว่า การดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกของคณะกรรมการ ผู้อำนวยการการเลือก หรือพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ให้ผู้นั้นมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาลฎีกาภายในสามวันนับแต่วันที่มีการออกคำสั่ง และให้นำความในมาตรา ๒๒ วรรคสอง (ศาลฎีกาต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จก่อนวันเลือกไม่น้อยกว่าหนึ่งวัน เมื่อถึงวันเลือก ถ้าศาลฎีกายังมิได้วินิจฉัยให้ดำเนินการเลือกต่อไป คำวินิจฉัยของศาลฎีกาไม่มีผลกระทบต่อการเลือกที่ดำเนินการไปแล้ว) มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม”

ตัวอย่างการดำเนินการในการเลือกของคณะกรรมการ ผู้อำนวยการการเลือก หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ เช่น การจัดสถานที่เลือกไม่เหมาะสม การตัดสิทธิผู้สมัครไม่ให้เข้าร่วมในการเลือกโดยอ้างเหตุว่ามาสาย การขานคะแนน การวินิจฉัยว่าบัตรลงคะแนนเป็นบัตรเสีย เป็นต้น เมื่อมีปัญหาเหล่านี้ ผู้สมัครมีสิทธิไปยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งเพื่อให้มีคำสั่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งหรือการดำเนินการของคณะกรรมการ ผู้อำนวยการการเลือก หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยมีหลักเกณฑ์ประการสำคัญคือ ต้องยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาลฎีกาภายในสามวันนับแต่วันที่มีการออกคำสั่ง เนื่องจากระบบการเลือกสมาชิกวุฒิสภามี ๓ ระดับคือระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับประเทศ ที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องกันโดยเร็ว

คำพิพากษาศาลฎีกา คดี ลต สว ๒๒๘/๒๕๖๙ เป็นกรณีผู้สมัครยื่นคำร้องว่า ในวันเลือกสมาชิกวุฒิสภา ระดับอำเภอผู้อำนวยการการเลือกตั้งระดับอำเภอ ผู้คัดค้าน วินิจฉัยว่าบัตรลงคะแนนในส่วนที่ผู้ร้องลงคะแนนให้แก่ตนเองเป็นบัตรเสีย ผู้ร้องจึงไม่มีชื่ออยู่ในรายชื่อ ผู้ที่ได้รับเลือกในระดับอำเภอ กลุ่มที่ ๑๙ ขอให้คำสั่งเพิกถอนการวินิจฉัยชี้ขาดของผู้คัดค้าน ผู้คัดค้านยื่นคำคัดค้านว่า การดำเนินการของผู้คัดค้านชอบด้วยระเบียบและกฎหมาย

ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งวินิจฉัยความว่า ผู้คัดค้านวินิจฉัยว่า “การเขียนเลขบัตรประจำตัวผู้สมัครไม่ชัดเจน แต่เมื่อพิจารณาบัตรลงคะแนนเลือกสมาชิกวุฒิสภาของผู้ร้องเห็นได้ชัดเจนว่าหมายเลขที่ผู้คัดค้านอ้างว่าไม่ชัดเจนนั้น เป็นหมายเลข “๖” ซึ่งเป็นหมายเลขที่ทำให้ทราบได้ว่าเป็นการลงคะแนนให้แก่ผู้ร้อง ถือได้ว่าการดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกของผู้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งระดับอำเภอไม่เป็นไปตามพ.ร.บ. ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๔ มีคำสั่งให้เพิกถอนคำวินิจฉัยชี้ขาดของผู้คัดค้านที่วินิจฉัยว่า บัตรลงคะแนนเลือกสมาชิกวุฒิสภาของผู้ร้องเป็นบัตรเสีย

ข้อสังเกต : กรณีที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๗ และมาตรา ๙๘

๑. กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งตรวจสอบพบก่อนประกาศผลการเลือกตั้งว่าผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม และผู้สมัครนั้นได้คะแนนอยู่ในลำดับที่จะได้รับการเลือกตั้ง

ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งต้องเสนอคณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัย คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจมีคำสั่งยกเลิกการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นและสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ และหากผู้สมัครผู้นั้นรู้อยู่แล้วว่าตนเป็นผู้ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งไว้เป็นการชั่วคราวและดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๑๓๘ คือเสนอเรื่องต่อศาลฎีกาเพื่อเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือให้ใบแดงต่อไป ทั้งนี้ ตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๓ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม

อย่างไรก็ตาม บทบัญญัตินี้ใช้การเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเท่านั้น

๒. กรณีตรวจสอบพบว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา เป็นผู้ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามภายหลังการเลือกตั้ง

เมื่อมีการประกาศให้ผู้ใดได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาแล้ว หากปรากฏว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๙๗ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๙๘ หรือสมาชิกวุฒิสภาขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๐๘ ก. หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๘ ข. การดำเนินการเพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาดังกล่าวพ้นจากตำแหน่ง เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ ซึ่งมี ๒ ช่องทาง กล่าวคือ

๑) มาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็น

สมาชิกว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๑ (๓) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) หรือ (๑๒) หรือมาตรา ๑๑๑ (๓) (๔) (๕) หรือ (๗) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้อง ส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่ และ

๒) มาตรา ๘๒ วรรคสี่ บัญญัติว่า ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคคนใดคนหนึ่งมีเหตุสิ้นสุดลงตามวรรคหนึ่ง ให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามวรรคหนึ่งได้ด้วย

ทั้งนี้ เนื่องจากการขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา ๙๗ และมาตรา ๙๘ มีผลให้สมาชิกสภาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๑ (๕) และ (๖) และการขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภามาตรา ๑๐๘ ก. และมาตรา ๑๐๘ ข. มีผลให้สมาชิกสภาของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๑๑ (๔)

ตามบทบัญญัติดังกล่าว แสดงว่าประชาชนทั่วไปหรือผู้สมัครด้วยตนเองไม่มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้วินิจฉัยกรณีดังกล่าวโดยตรง

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา สนามใหญ่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

คำถาม ประเด็นที่ ๒ ภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งนายเอกได้รับการเลือกตั้ง นายเสื่อผู้สมัครที่ได้คะแนนรองจากนายเอกไปยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง ขอให้คำสั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งของนายเอกใหม่ อ้างเหตุว่านายเอกขาดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพราะไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นครั้งก่อนที่นายเอกจะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้อเท็จจริงปรากฏว่า นายเอกไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งนั้นจริง

ให้วินิจฉัยว่า ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งจะสั่งคำร้องของนายเสื่ออย่างไร

ธงคำตอบ การยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๒๓๙ วรรคสอง นายเสื่อไม่มีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งโดยตรง ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งจึงต้องมีคำสั่งยกคำร้องของนายเสื่อ

หมายเหตุ

รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒๖ วรรคหนึ่ง ไม่ได้ให้สิทธิแก่ผู้สมัครด้วยตนเองหรือบุคคลอื่นใดยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาได้เองเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๒๓๙ วรรคสอง

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา สนามเล็ก ๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

คำถาม ประเด็นที่ ๑ ภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเลย นายเอกผู้สมัครซึ่งไม่ได้รับเลือกตั้งไปยื่นหนังสือร้องเรียนนายโท ผู้สมัครซึ่งได้รับเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งกล่าวหาว่า นายโทกระทำการทุจริตในการเลือกตั้งโดยแจกเงินแก่กลุ่มแม่บ้านเพื่อซื้อเสียง คณะกรรมการการ

เลือกตั้งได้ส่วนแล้วมีมติว่าข้อกล่าวหาของนายเอกไม่มีมูล และมีมติให้ดำเนินคดีอาญาแก่นายเอกเพราะเหตุมีหนังสือร้องเรียนนายโทอันเป็นเท็จ หลังจากนั้น ๓ เดือน นายเอกยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ภาค ๔ แผนกคดีเลือกตั้ง ขอให้มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งของนายโท และมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ โดยอ้างเหตุเช่นเดียวกับที่กล่าวในหนังสือร้องเรียนนายโท ก่อนวันนัดฟังคำสั่งรับหรือไม่รับคำร้อง นายโทให้ทนายความยื่นคำแถลงต่อศาลอุทธรณ์ภาค ๔ แผนกคดีเลือกตั้งว่า ไม่มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยให้สิทธินายเอกยื่นคำร้องดังกล่าว ขอให้ยกคำร้อง

ให้วินิจฉัยว่า คำแถลงของทนายความของนายโทต่อศาลอุทธรณ์ภาค ๔ แผนกคดีเลือกตั้ง รับฟังได้หรือไม่
ธงคำตอบ รัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๖๐) มาตรา ๒๒๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาแล้ว มีหลักฐานอันควรเชื่อว่ามีผู้สมัครผู้ใดกระทำการทุจริต ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครนั้น โดยมีมติให้สิทธิบุคคลอื่นยื่นคำร้องดังกล่าวด้วย และมาตรา ๒๒๖ วรรคหก ให้นำบทบัญญัตินี้ดังกล่าวไปใช้บังคับแก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นโดยอนุโลม แต่ให้อำนาจของศาลฎีกาเป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์ ดังนั้น ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลชั้นอุทธรณ์เพื่อให้มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครที่กระทำการทุจริตในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดจึงมีเพียงคณะกรรมการการเลือกตั้งเท่านั้นเช่นกัน นายเอกไม่มีสิทธิยื่นคำร้องดังกล่าวต่อศาลอุทธรณ์ภาค ๔ แผนกคดีเลือกตั้ง คำแถลงของทนายความของนายโทที่ว่า ไม่มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยให้สิทธินายเอกยื่นคำร้องดังกล่าวจึงรับฟังได้

หมายเหตุ

หากเป็นข้อสอบเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ต้องอ้างมาตรา ๒๒๖ วรรคหก ที่ว่าให้นำบทบัญญัตินี้ดังกล่าวไปใช้บังคับแก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นโดยอนุโลม แต่ให้อำนาจของศาลฎีกาเป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์ด้วย

๒.๑ กรณีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๒๒/๒๕๖๔ กรณีประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ ว่า สมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนาย ช. กับพวกรวม ๕ คน สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) (๖) และมาตรา ๙๖ (๒) หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ๓ และที่ ๕ ต้องคำพิพากษาของศาลอาญาให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง จึงเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ๓ และที่ ๕ สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) และเมื่อผู้ถูกร้องทั้งห้าต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาลอาญาในระหว่างรอฟังคำสั่งศาลอุทธรณ์ว่าจะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวหรือไม่ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องทั้งห้าย่อมเป็นอันสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๖) ด้วย

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๒๔/๒๕๖๔ คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ ว่า สมาชิกภาพของนาย ส. สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๑๐) (เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุด ว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา)

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องเคยต้องคำพิพากษาของศาลแขวงปทุมวันว่า **กระทำความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๔๑** ซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับ**ทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา** และคำพิพากษาดังกล่าวถึงที่สุดแล้ว ผู้ถูกร้องจึงเป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้น สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องจึงสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๑๐) นับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และให้ถือว่าวันที่ศาลรัฐธรรมนูญอ่านคำวินิจฉัยให้คู่กรณีฟังโดยชอบตามพ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๖ วรรคหนึ่ง เป็นวันที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการแบ่งเขตเลือกตั้งว่างลง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๕ วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา ๑๐๒

ข้อสังเกต คำวินิจฉัยคดีนี้ ชี้ให้เห็นว่าความผิด**ฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๔๑** ถือได้ว่าเป็นความผิดเกี่ยวกับ**ทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา** ตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๑๐) เช่นเดียวกับความผิดฐานยักยอกทรัพย์สิน (คดี ลต สว ๖/๒๕๖๘) หรือฐานลักทรัพย์ รับของโจร (คดี ลต สว ๒๖/๒๕๖๘)

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๗/๒๕๖๗ เป็นกรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๔ ว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนาย น. สิ้นสุดลงตั้งแต่วันเลือกตั้งและมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง (เพราะเหตุต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา อันเป็นลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๑๐) และตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๒ (๑๒))

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ขณะที่ผู้ร้องยื่นคำร้องนี้ ผู้ถูกร้องลาออกจาก**ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๖๖** เป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงนับแต่วันดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๓) ไม่มีเหตุให้ต้องวินิจฉัยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ถูกร้อง ทั้งเป็นเรื่องที่พ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๕๑ บัญญัติกระบวนการในกรณีดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะแล้ว (ดำเนินคดีอาญา) กรณีไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๔ ฯลฯ จึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้วินิจฉัย

ข้อสอบเนติบัณฑิต สมัยที่ ๗๓

คำถาม ประเด็นที่ ๒ ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งคำร้องของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนหนึ่งในสี่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้วินิจฉัยสมาชิกภาพของนายมัน เนื่องจากนายมันเคยถูกรวมการปกครองลงโทษทางวินัยปลดออกจากราชการเพราะเหตุเรียกรับเงินจากผู้รับเหมาก่อสร้าง เหตุเกิดในปี ๒๕๔๘ นายมันจึงเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๘) มีผลให้สมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายมันเป็นอันสิ้นสุดลง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) นายมันยื่นคำให้การชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาว่า กรณีดังกล่าวตนได้รับการล้างมลทินแล้ว ตามพระราชบัญญัติล้างมลทินฯ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๔ ที่ให้ล้างมลทินแก่ผู้ต้องโทษทางวินัย ในกรณีที่ได้กระทำก่อนวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ โดยให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยถูกลงโทษทางวินัย ขอให้ยกคำร้อง

ให้วินิจฉัยว่า คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของนายมันรับฟังได้หรือไม่

งคำตอบ การที่นายมันเคยถูกลงโทษทางวินัยปลดออกจากราชการเพราะเหตุเรียกรับเงินจากผู้รับเหมาก่อสร้าง มีผลให้นายมันเป็นผู้ที่เคยถูกสั่งให้พ้นจากราชการเพราะทุจริตต่อหน้าที่ ซึ่งต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๘) แม้นายมันกระทำความผิดในปี ๒๕๔๘ และได้รับการล้างมลทินตามพ.ร.บ.ล้างมลทินฯ พ.ศ. ๒๕๕๐ แต่ไม่มีผลเป็นการลบล้างคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษทางวินัยว่ามีการกระทำความผิด ประกอบกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๘) มีเจตนารมณ์ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของสาธารณชน พ.ร.บ.ล้างมลทินฯ พ.ศ. ๒๕๕๐ จึงไม่มีผลให้นายมันไม่เป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๘) และสมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายมันต้องเป็นอันสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๑ (๖) คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของนายมันรับฟังไม่ได้ (เทียบ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๘/๒๕๖๓ และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๗/๒๕๖๒)

๒.๒ กรณีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภา

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๘/๒๕๖๓ คณะกรรมการก.ต.ยื่นคำร้องว่า นาย ร. ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา เมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒ แต่ก่อนหน้านั้น นาย ร. เคยรับราชการในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ปกครอง ระดับ ๓ และถูกไล่ออกจากราชการเพราะเหตุทุจริตต่อหน้าที่ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ ว่า สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของนาย ร. สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ (๔) ประกอบมาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) และมาตรา ๙๘ (๘) หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ (๔) มาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) ประกอบมาตรา ๙๘ (๘) เป็นบทบัญญัติห้ามมิให้สมาชิกวุฒิสภาเป็นบุคคลซึ่งเคยถูกสั่งให้พ้นจากราชการ ฯลฯ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ เมื่อผู้ถูกร้องเคยถูกลงโทษทางวินัยไล่ออกจากราชการฐานประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงตามคำสั่งกรมการปกครอง กรณีกระทำการเรียกรับเงิน อันเป็นพฤติกรรมในทางทุจริต แม้ภายหลังผู้ถูกร้องจะได้รับการล้างมลทินตามพ.ร.บ.ล้างมลทินฯ พ.ศ. ๒๕๓๙ และ พ.ศ. ๒๕๕๐ แต่ไม่มีผลเป็นการลบล้างคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษทางวินัยว่ามีการกระทำความผิด ผู้ถูกร้องเป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามเป็นสมาชิกวุฒิสภา ตามบทบัญญัติดังกล่าว สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องจึงสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ (๔) นับแต่วันที่มี

พระบรมราชโองการแต่งตั้ง และให้ถือว่าวันที่ศาลรัฐธรรมนูญอ่านคำวินิจฉัยให้แก่คู่กรณีฟังโดยชอบอันเป็นวันที่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕/๒๕๖๘ คณะกรรมการก.ต.ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ ว่า สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของนาย ร. สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ (๔) ประกอบมาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) และมาตรา ๙๘ (๕) (กรณีอยู่ระหว่างถูกระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นการชั่วคราวหรือถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง) หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้ถูกร้องต้องคำพิพากษาศาลฎีกาว่า ผู้ถูกร้องเป็นผู้ก่อ สบับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจ ให้บุคคลอื่นจัดเตรียมทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ อันอาจคำนวณเป็นเงินให้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนให้แก่ผู้ถูกร้องซึ่งเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง อันเป็นการฝ่าฝืนพ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๓ วรรคหนึ่ง (๑) ประกอบมาตรา ๑๓๘ วรรคหนึ่ง ให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องเป็นเวลาสิบปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษา ย่อมเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องเป็นอันสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ (๔) ประกอบมาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) และมาตรา ๙๘ (๕) นับแต่วันศาลรัฐธรรมนูญหยุดปฏิบัติหน้าที่และให้ถือว่าวันที่ศาลรัฐธรรมนูญอ่านคำวินิจฉัยให้คู่ความฟังเป็นวันที่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกว่างลง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ วรรคสอง ประกอบและพ.ร.ป.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๕

๒.๓ กรณีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งที่เกี่ยวข้องกับการสิ้นสุดลงของความเป็นรัฐมนตรี

คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๙๗ และมาตรา ๙๘ ยังมีความเชื่อมโยงกับกรณีขอให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวเพราะเหตุขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามตามมาตรา ๑๗๐ (๔) ประกอบมาตรา ๑๖๐ และกรณีขอให้คณะรัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่ง ตามมาตรา ๑๖๗ (๑) ประกอบมาตรา ๑๗๐ ด้วย

กระบวนการร้องขอให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวเพราะเหตุขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๗๐ (๔) ประกอบมาตรา ๑๖๐ เป็นไปตามมาตรา ๑๗๐ วรรคสาม ที่ว่า ให้นำความในมาตรา ๘๒ มาใช้บังคับแก่การสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตาม (๒) (๔) หรือ (๕) หรือวรรคสอง โดยอนุโลม เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ด้วย

ผู้มีสิทธิร้องขอให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามมาตรา ๑๗๐ วรรคสาม ประกอบมาตรา ๘๒ จึงได้แก่

๑) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงด้วยเหตุตามมาตรา ๑๗๐ (๒) (๔) (๕) หรือวรรคสอง และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย

๒) คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมีความเห็นว่าความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงด้วยเหตุดังกล่าว และส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยได้ด้วย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๖/๒๕๖๔ เป็นกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน ๕๑ คน เข้าชื่อกันเสนอคำร้องต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรว่า ร้อยเอก ธ. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์สิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๔) ประกอบมาตรา ๑๖๐ (๖) และมาตรา ๙๘ (๑) เพราะเหตุต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดของศาลอุทธรณ์รัฐนิวเซาท์เวลส์ ลงวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๓๘ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง บัญญัติให้อำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ลักษณะสำคัญของอำนาจอธิปไตยคือมีความเด็ดขาดสมบูรณ์ไม่อยู่ภายใต้อำนาจหรืออยู่ภายใต้อำนาจรัฐอื่น การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นการใช้อำนาจตุลาการอันเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจอธิปไตยย่อมไม่ตกอยู่ในอาณัติหรืออยู่ภายใต้อำนาจตุลาการของรัฐอื่น เมื่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมีการกล่าวถึงคำพิพากษาจึงต้องหมายถึงคำพิพากษาของศาลแห่งรัฐหรือประเทศนั้นเท่านั้น ไม่รวมถึงคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ แม้ข้อเท็จจริงในคดีฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องเคยต้องคำพิพากษาของศาลแขวงมลรัฐนิวเซาท์เวลส์ แต่ไม่ใช่คำพิพากษาศาลไทย ผู้ถูกร้องจึงไม่มีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๑๐) สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องไม่สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๑๐) และไม่มีเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๔) ด้วย

ข้อสอบเนติบัณฑิต สมัยที่ ๖๗ : กรณีความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลง

คำถาม ประเด็นที่ ๑ ภายหลังนายบุญเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงได้ ๒ เดือน ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้วินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีของนายบุญสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือไม่ เนื่องจากปรากฏว่าก่อนนายบุญเข้ารับตำแหน่งดังกล่าวเพียง ๑ เดือน ศาลฎีกามีคำพิพากษาว่า นายบุญกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายอดีตภรรยาเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายสาหัส ลงโทษจำคุก ๒ ปี โทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้ ๒ ปี

ให้วินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายบุญสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือไม่

งคำตอบ รัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๓) บัญญัติว่า ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวเมื่อต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษ เว้นแต่จะเป็นกรณีที่คดียังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท แต่กรณีตามบทบัญญัติดังกล่าว เป็นกรณีที่รัฐมนตรีต้องคำพิพากษาในขณะดำรงตำแหน่ง จึงจะเป็นผลให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลง เมื่อนายบุญต้องคำพิพากษาให้จำคุกและรอการลงโทษก่อนจะได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง ความเป็นรัฐมนตรีของนายบุญจึงไม่สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามบทบัญญัติดังกล่าว (เทียบ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑/๒๕๖๖)

หมายเหตุ

ปัจจุบันต้องอ้างรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๑๗๐ (๔) ประกอบมาตรา ๑๖๐ (๗)

ข้อสังเกต

ในกรณีที่มีเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว จะมีผลให้รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งด้วย ตามมาตรา ๑๖๗ (๑)

คำวินิจฉัยที่ ๒๑/๒๕๖๗ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ ทราบว่า ผู้ถูกร้องที่ ๒ เคยต้องโทษจำคุก ๖ เดือน ตามคำสั่งศาลฎีกาในคดีละเมิดอำนาจศาล และสภานายความมีคำสั่งให้ลบชื่อผู้ถูกร้องที่ ๒ ออกจากทะเบียนนายความ แต่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ยังเสนอชื่อผู้ถูกร้องที่ ๒ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้ถูกร้องที่ ๑ จึงไม่มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ ขาดคุณสมบัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๔) และย่อมเป็นการกระทำฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมฯ หมวด ๑ ข้อ ๘ ที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งข้อ ๒๗ วรรคหนึ่ง กำหนดให้การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมฯ หมวด ๑ ให้ถือว่ามามีลักษณะร้ายแรง อันเป็นลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๕) ด้วย ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ ๑ นายกรัฐมนตรี สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๔) เมื่อความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๔) แล้ว รัฐมนตรีต้องพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๗ วรรคหนึ่ง (๑) โดยให้นำมาตรา ๑๖๘ วรรคหนึ่ง (๑) มาใช้บังคับกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งต่อไป

หมายเหตุ :

๑) คดีนี้ผู้ถูกร้องที่ ๒ ลาออกจากตำแหน่งก่อนศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้อง ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าไม่มีเหตุที่จะต้องวินิจฉัยกรณีของผู้ถูกร้องที่ ๑

๒) ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยประเด็นว่า อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญกับศาลฎีกาทับซ้อนกันหรือไม่ โดยวินิจฉัยว่า การวินิจฉัยว่ารัฐมนตรีผู้ใดมีพฤติกรรมอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมฯ อย่างร้ายแรง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๕) เป็นหน้าที่และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญเพื่อการวินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคสาม เป็นคดีรัฐธรรมนูญโดยแท้ ส่วนหน้าที่และอำนาจของศาลฎีกาในวินิจฉัยการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมฯ อย่างร้ายแรง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๔ วรรคหนึ่ง (๑) ประกอบมาตรา ๒๓๕ วรรคหนึ่ง (๑) เพื่อเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของส.ส. ส.ว. และสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นตลอดไป และไม่มีสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ แม้ศาลรัฐธรรมนูญและศาลฎีกาพิจารณาข้อเท็จจริงในมูลเหตุเดียวกัน แต่เป็นคดีคนละประเภท เพราะเหตุจากวิธีพิจารณาคดีวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดี และสภาพบังคับแตกต่างกัน

กรณีความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลง ยังมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่น่าสนใจคือ คำวินิจฉัยที่ ๑/๒๕๖๗ กรณีให้บุคคลอื่นถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนจำกัดไว้แทน และคำวินิจฉัยที่ ๑/๒๕๖๙ กรณีกล่าวหาว่ารัฐมนตรีแทรกแซงการทำงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษในคดีฮั้ว ส.ว.

ส่วนกรณีความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลง ยังมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่น่าสนใจคือคำวินิจฉัยที่ ๑๗/๒๕๖๘ กรณีคลิปเสียงสนทนาทางโทรศัพท์กับอังเกิล

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา สนามใหญ่ ๒๕๖๘

คำถาม นายอาทิตย์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่พอใจนายจันทร์ที่ขับรถเปลี่ยนช่องเดินรถปาดหน้ารถของตนในระยะกระชั้นชิด จึงขับรถเข้าชนรถไถนายจันทร์ทำให้รถนายจันทร์เสียหลักชนขอบทาง ไถนายจันทร์ได้รับบาดเจ็บ ร้อยตำรวจเอกอัครเดชขณะปฏิบัติหน้าที่เจ้าพนักงานตำรวจจราจรในบริเวณดังกล่าวเห็นเหตุการณ์จึงเข้าจับกุมนายอาทิตย์ นายอาทิตย์อ้างว่าเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและแจ้งว่าเวลาดังกล่าวอยู่ในระหว่างสมัยประชุม ซึ่งรัฐธรรมนูญให้ความคุ้มกันมิให้จับกุมในฐานะผู้ต้องหา ร้อยตำรวจเอกอัครเดชตรวจสอบแล้วเป็นจริงตามที่นายอาทิตย์อ้าง แต่วันดังกล่าวไม่มีการประชุม จึงยืนยันการจับกุม นายอาทิตย์เสนอเงินจำนวนหนึ่งให้แก่ ร้อยตำรวจเอกอัครเดชเพื่อไม่ให้จับกุมพร้อมกับพูดข่มขู่ แต่ ร้อยตำรวจเอกอัครเดชปฏิเสธและดำเนินคดีกับนายอาทิตย์เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเสนอสินบน

นายเสาร์ สมาชิกวุฒิสภา ทราบเรื่องการกระทำของนายอาทิตย์และเห็นว่า การกระทำของนายอาทิตย์มีลักษณะเป็นการก้าวล่วงแทรกแซงการปฏิบัติราชการของข้าราชการเพื่อประโยชน์แก่ตนเอง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๘๕(๑) อันเป็นเหตุให้สมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายอาทิตย์สิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๑ (๗) จึงร่วมกันเข้าชื่อ แต่เนื่องจากยังไม่ได้จำนวนตามที่มาตรา ๘๒ กำหนดไว้ จึงขอให้ผู้ได้รับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา (บัญชีสำรอง) เข้าร่วมลงชื่อด้วยจนครบจำนวนแล้วยื่นต่อประธานวุฒิสภาเสนอเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของนายอาทิตย์สิ้นสุดลง

นายพุท นายกรัฐมนตรี รู้เรื่องที่ทำนายอาทิตย์กระทำความผิดและถูกจับกุม แต่รีบเสนอชื่อนายอาทิตย์จนได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าการกระทำของนายพุท นายกรัฐมนตรีดังกล่าวเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง ตามมาตรฐานจริยธรรมฯ ข้อ ๘ ที่กำหนดให้ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และข้อ ๒๗ วรรคหนึ่ง กำหนดให้การฝ่าฝืนกรณีดังกล่าวให้ถือว่า มีลักษณะร้ายแรง อันเป็นเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีของนายพุทนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามมาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๔) ประกอบมาตรา ๑๖๐ (๕) จึงยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้วินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีของนายพุท นายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว นายพุทยื่นคำคัดค้านว่าคือกรณีกล่าวหาเป็นเรื่องการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรงอยู่ในอำนาจของศาลฎีกาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๓๔ วรรคหนึ่ง (๑) และมาตรา ๒๓๕ วรรคหนึ่ง (๑) ที่บัญญัติว่า กรณีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรงให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. เสนอเรื่องต่อศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ให้วินิจฉัยว่า

- (ก) ร้อยตำรวจเอกอัครเดชมีอำนาจจับกุมนายอาทิตย์ในฐานะผู้ต้องหาในกรณีขับรถชนนายจันทร์หรือไม่
- (ข) ศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยคำร้องของนายเสาร์กับพวกอย่างไร
- (ค) คำคัดค้านของนายพุทฟังขึ้นหรือไม่

รศ.ดร.คณิศร ขวัญใจ (ก) คูในเอกสารทบทวนบทที่ ๒ เอกสิทธิ์และความคุ้มกันตามรัฐธรรมนูญ

(๗) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลง เพื่อให้ประธานแห่งสภาที่รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย เมื่อข้อเท็จจริงได้ความว่า ผู้เข้าชื่อส่วนหนึ่งเป็นเพียงผู้มีรายชื่อเป็นได้รับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา (บัญชีสำรอง) มิได้มีสถานะเป็นสมาชิกวุฒิสภาที่มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ กรณีไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามมาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญต้องมีคำสั่งไม่รับคำร้องของนายเสาร์ และพวกไว้พิจารณาวินิจฉัย (เทียบ คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕๑/๒๕๖๘)

(ค) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๗๐ วรรคสาม ประกอบมาตรา ๘๒ บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย กรณีมีปัญหาว่าความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงอันเนื่องมาจากมีพฤติกรรมอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง ตามมาตรา ๑๖๐ (๕) หรือไม่ จึงเป็นคดีรัฐธรรมนูญโดยแท้ที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในการพิจารณาวินิจฉัย ส่วนหน้าที่และอำนาจของศาลฎีกาตามมาตรา ๒๓๔ วรรคหนึ่ง (๑) ประกอบมาตรา ๒๓๕ วรรคหนึ่ง (๑) แม้จะกำหนดให้ศาลฎีกามีอำนาจวินิจฉัยคดีการฝ่าฝืนมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรงเช่นเดียวกัน แต่ผลแห่งคำวินิจฉัยมีสภาพบังคับแตกต่างกัน กล่าวคือ หากศาลฎีกามีคำพิพากษาว่าผู้ถูกกล่าวหาฝ่าฝืนมาตรฐานหรือกระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา จะมีคำสั่งให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตลอดไปและไม่มีสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นไปตามมาตรา ๒๓๕ วรรคสามและวรรคสี่ ดังนี้ แม้เป็นการพิจารณาจากข้อเท็จจริงในมูลเดียวกัน แต่เป็นคดีคนละประเภท เพราะเหตุจากวิธีพิจารณา วัตถุประสงค์ของการดำเนินคดี และสภาพบังคับแตกต่างกัน ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ คำคัดค้านของนายพรพิ่งไม่ขึ้น (เทียบคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๑/๒๕๖๗)

.....